СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LII. Ч. 201. Ню Йорк і Джерзі Ситі, субота, 14 жовтня 1944. No. 201. New York and Jersey City, Saturday, October 14, 1944. Vol. LII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

Рузвелт за негайну мирову організацію

Президент Рузвелт, приймаючи дипломатичних представників 19 американських республик, заявився за те, щоб докінчити вже тепер будову Ліги Обєднаних Держав на підставі ухвал конференції в Дўмбартон Овкс, не ждучи з цею справою аж до кінця війни. Організація ця, що має дбати про світовий мир, повинна бути, каже президент, такого роду, щоб можна було вводити зміни, викликані потребами часу і обставинами.

ВИСТУП ЛЮБКИ КОЛЕССА

Дня 21. вересня б. р. виступала українська славна піяністка, Любка Колесса, в Торонто, де постійно живе, на концерті фільгармонічної торонтонської оркестри у „Вареіти Аріна", під орудою дириґента Андре Костелянеца. Як пише „Канадійський Фармер", то теж і торонтонські українці мали нову нагоду почути славну піяністку. Концертова саля, що вміщує 6,500 людей, була битком набита. Судячи по оплесках, пише згадана ґазета, то можна рішуче ствердити, що наша артистка здобула їх найбільше. А виступала як солістка, як і грала враз з симфонічною орхестрою. Після її виступу біля дверей зібралася була сила любителів автоґрафів, яких спеціяльний сторож пускав по черзі до артистки. Українці мають справді чим гордитись, пише часопис.

ЗГИНУВ ПОЛЬСЬКИЙ „УКРАЇНОЛЬОҐ"

На італійськім фронті згинув у липні цього року підпоручник польської армії, Адольф Бохеньскі, якого статті в журналі „Бунт Млодих" зачіплювали часто питання польсько-українських відносин і були широко обговорювані в українській пресі. Поляки вважали його знавцем українських справ, який намагався довести до польсько-української згоди. В урядових польських колах не тішився симпатіями, як у Польщі, так і по її розвалі. До польської армії вступив у 1939 році як простий вояк. Супроти Совєтів займав безкомпромісове становище до самої смерти.

ТИСЯЧ ЛІТАКІВ НАД ФОРМОЗОЮ

Японське радіо передало, що три міста на обсадженім японцями острові Формоза були бомбардовані 1,000 американськими літаками.

З СОВЄТСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙ.

У. Щ. Вісті передали статтю П. Філімонова п. н. „Київ сьогодні", переслану „Пресовою обслугою Всесловянського Комітету в Москві". В ній читаємо дословно таке: „Кілька міняців тому мешканців столиці України налічувано лиш кількасот. Тепер центральна пошта перепускає 253,000 штук листів і пересилок щоденно". Питаємо: Чи може хтось повірити, щоб в столиці України було тому кілька місяців тільки усього „кількасот" мешканців! Колиб була мова про Бердичів, Камянець Подільський, чи Винницю, то ще міг би хтось таке припустити. Та як можна таке писати про Київ з сотнями тисяч мешканців, з якого німці мусіли так скоро втікати, що навіть не встигли його так сильно знищити, як це було в їх плянї, про що навіть писали самі совєтські вівідомлення! Замітна в тій статті ще й новинка про те, що „театр російської драми" є „там, де попередно". Зате „театр української драми" мусить ждати, бо будинок знищили німці й треба його направляти. Питаємо: А чи не міг би так у столиці українського народу пождати російський театр, заки знайдеться для нього приміщення? Чейже українському народови цікавіше почути українську драму ніж російську! З природи кожний бажає спершу свого, а потім чужого. Та видно, що під московською владою годі українському народови природно поступати...

ІНАКШЕ „НЕ БУЛОБ ТУТ НІЯКОЇ РУСИ"...

„Свет" пише про 150-літній ювилей „Русскої православної церкви в Америці" і працю „Русскої Православної Місії". Читаємо там між іншим таке: „Мало хто з нас думає про те, що якби не Російська Матір-Церква, що кинула свої благородні зерна на американську землю тому 150 років, то ледви чи булаб у нас Американська Православна Русь, а властиво не булоб тут ніякої Руси..."

Далі пишеться, що „уніяти" з Галичини і Закарпаття булиб „потонули в католицькім або протестантськім морі", та що якби не було русскої православної церкви, то „не було би тут і американців русского походження". Іншими словами уже тепер знати, звідки взялись „русскі" в Америці. Отже з галичан і закарпатців, попавших під впливи Російської Православної Місії.

Айзенговер певний перемоги

Ґен. Двайт Д. Айзенговер, начальний командант аліянтських експедиційних сил, заявив підчас пресової конференції в Парижі, що має повну віру, що народи Злуч. Держав, Британії, Франції та інші, що входять в склад Обєднаних Держав, зроблять усе, що буде треба, щоби вийти з цеї війни з повною перемогою, та що військо та фльота мають непереможну волю, щоб ворогів перемогти. Тільки треба трохи терпеливости, коли нема щораз нових вістей про нові великі подвиги Аліянтів. Перегруповання і встановлення нових боєвих ліній, казав Айзенговер, забирає часу, а ворог держиться кріпко.

„РУССКИЙ" В ГРОМ. ГОЛОСІ

В політично - москвофільськім „Громадськім Голосі" дійшло вже до того, що вживається „русский" замісць назви „московський" чи „російський" (число з 1. жовтня 1944). Як так далі піде, то вже не буде ніякої різниці, наприклад, між Гром. Голосом і філядельфійською кацапською „Правдою" чи московськими „Ізвестіями". Бо ото в тих останніх пише В. Полторацький (чи не малорос!) п. н. „В Карпатах" про „селян під Самбором" у Галичині, кажучи, що „більшість селян говорить по русски". У нього не тільки „русскі салдати" і „русска армія", але і „русске" село та „русске" селянство під Самбором, хоч знає і про українців, бо закінчує свій опис тим, що вийшов їх відпровадити „красноармеец - украинец"... В оту „русску" суматоху вліз уже, як бачимо, і „Громадський Голос", перехиляючись поволеньки на бік „Ізвестій" і наших кацапів. На доказ, що має рацію ще готов Гром. Голос навести пісню „ми руські хлопи радикали"... Тепер уже усього можна від нього надіятись!

ТЕРОР У БАЛТИЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

Американські ґазети подали, що адв. Константин Юрґела, член екзекутиви Литовсько-Американської Інформаційної Централі, одержав з Стокгольму від утікачів з Литви відомости про те, що діється в Латвії, Естонії й Литві про прогнанню німецьких окупантів. Кажеться у тих інформаціях, що совєтська влада, яка замінила націстівську, розстрілює масово з д о г а д н і „проти-совєтські елементи", як „сепаратистичні", а теж переводить масові виселення на Сибір. Подають, що є вісти, що большевики замордували єпископа Матулйоніса, а теж і архієпископа Сквірецкіса.

УКРАЇНКИ В АРМІЇ ДЯДЬКА СЕМА

З одної української громади, Рочестер, Ню Йорк, є в американських збройних силах вісім українських дівчат.

НІМЦІ Й РІДНЯ ФРАНКА

„Карпатська Русь" з 6. жовтня подає статтю, мабуть передрук з совєтських ґазет, п. н. „Як німці винищували русску інтеліґенцію", яку написав акад. В. Мосолов. В ній згадується за Нагуєвичі, місце народження Івана Франка і пишеться таке:

„В червні 1942 року рідняк письменника, Микола Франко, був розстріляний по довгих тортурах. За півтора року розстріляли фашисти його дружину. Захар Франко, брат письменника, умер з голоду в Нагуєвичах".

КОРАБЕЛЬ „АГАПІЙ ГОНЧАРЕНКО"

Український Конґресовий Комітет зістав повідомлений, що два американські кораблі будуть названі українськими іменами, запропонованими згаданим Комітетом. Корабель „Агапій Гончаренко" буде спущений на воду 11. грудня 1944, або близько того дня, і то з корабельних варстатів в Ню Орлінс. Буде збудований корабельною фірмою Дельта Шіп Билдинґ Ко. Дата другого корабля „Сотер Ортинський" буде подана пізніше.

„ОЧІ ЧОРНИЯ" І ГРЕБІНКА

Ось ту російську пісню, що стала популярною теж в Америці, де її співають теж і по анґлійськи, написав, як виходить з статті М. Т. (як подали У. Щ. Вісті з 8. жовтня), славний український байкар з першої половини минулого століття — Евген Гребінка. Він у російській літературі не вибився на визначне місце, хоч писав більше по російськи ніж по українськи. До його російських творів належить теж і пісня „Очі чорния".

АКЦІЯ РОСІЙСЬКИХ ЖИДІВ

„Союз Русских Євреїв" в Ню Йорку, як подає „Новоє Русскоє Слово" з 9. жовтня б. р., має за ціль продовжувати гуманітарну роботу і встановити звязок між американцями „русского" походження з їх рідними в Совєтськім Союзі. За 20 місяців вдалось йому навязати такі звязки для понад 5,000 родин. Акція продовжається.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Ще один натиск на виборчі голоси

В День Пулаского президент Рузвелт приймав велику польську делеґацію, що прийшла з меморіялом у справі Польщі, виготовленім на підставі ухвали Конгресу Американської Польонії, що відбувся перед кількома місяцями в місті Бофало. Делеґація складалася з її провідника, предсідника Конгресу Американської Польонії, та представників головних запомогових польських організацій, в тому і жіночої, та польського Сокола. Вона заявила президентови, що говорить „від імені шість мільонів американських поляків". Те останнє можна би брати на рахунок наближаючихся президіяльних виборів і ставитись до цього поблажливо, бож навіть найбільш загонисті в тому напрямі поляки не повірять, щоб їх тут було аж 6 мільонів, хіба що хтось враховує уже в це число вмерлих і ще ненароджених... Та при виборах, коли хочеться виказувати „силу голосів", можнаб це пропустити — ось так мимоходом. Та інакше ця справа представляється, коли від імені ось такого, придуманого для виборів числа, ідеться до президента держави, що є рівночасно кандидатом на поновний вибір на те становище, і ставиться домагання, щоб він був за велику і сильну Польщу в такому змислі, щоб та Польща обовязково задержала на сході свої давні границі. Бо це означає, щоби Польща задержала надалі як польські землі такі, що не були, не є і не повинні бути польськими, бо були, є і хочуть бути українськими, білоруськими і литовськими, а не стали ними правно по останній світовій війні тільки тому, що Польща їх силою загарбала, виразно проти їхньої волі. Ось таке поступовання Польщі було аґресією; воно було несправедливе, неетичне і неморальне, бо у відношенню до українців, білорусів та литовців Польща нищила те американське право самовизначення, якому теж і польський нарід завдячував своє державне самовизначення. Ось те саме хотілиб тепер американські поляки повторити, та ще домагаються від американського президента, щоб їм у тому помагав.

Хочемо вірити, що з таким становищем американських поляків не погодиться навіть і така особа як президент Рузвелт, що, як самі поляки голосять, є — найбільшим їхнім приятелем. Ми переконані, що навіть ті, що були в делеґації, не вірять, щоб їхні домагання могли бути сповнені, коли іде про східні границі Польщі. І в тому саме полягає політична наївність і сліпота польських провідників, в Европі й в Америці. Бо не тільки, що не осягнуть нічого своїми неслушними домаганнями (і то навіть у часі виборів!), але ще загострять проти-польське вістря у тих народів, яких Польща бажалаб далі мати під собою, хоч знає, що ті народи хотілиб були від нікого незалежними, вільними і самостійними. Так є, що вони до Польщі не вернуть. Це певне. Але як тепер не стануть вільними і самостійними — то памятатимуть назавжди, що в тому була теж і вперта рука польських шовіністів, до яких буде належати і та польська делеґація, що була тепер у през. Рузвелта.

ДОБРИЙ ПОЧАТОК

Появилася в Канаді нова книжка: **Нова Початкова Читанка для Рідної Школи.** UKRAINIAN PRIMER by Elias Shklanka, M. D. Illustrated by Margaret Messer, B. A., B. Ed.—Copyright, 1944, by Elias Shklanka.—Printed by the Christian Press Ltd., Winnipeg, Man.

Як каже в передмові до книжки її автор Ілля Шклянка, вона має на цілі дати початок грамотности в українській мові, котру він називає рідною мовою канадійських українців. Під цим він певно розуміє, що це є перша мова, якою говорять роджені в Канаді діти українських імігрантів. Навчення української грамотности він уважає першим обовязком батьків, і в першу чергу для допомоги їм у тій роботі він і зладив цю книженку, хоча вона могла би теж помогти вчителям при навчанню української мови в публичних школах, де це допускається.

Книжка зладжена видно з оком на канадійські умовини. Автор видно бачить, що української грамоти в Канаді не порадно вчити зо старокраєвого букваря, котрого автори й рисівники знають тільки старий край. Тому вже перша сторінка букваря малює канадійську фарму, з типічною фармерською хатою, „барною", вітраком, з „елевейторами" збіжа в віддалі. Побачивши такий образець, дитина певно відчує, що книжка трактує про її власне життя, яке вона знає. Автор букваря й його ілюстраторка, Марґарета Месер, видно свідомо обєднали свої праці, аби доконати цього враження.

Не дивлячися на це, читач усе таки відчує, що тут іде мова не за якого іншого канадійця, а власне за українського.

Під буквами української азбуки подані по англійськи пояснення, як кожна буква по українськи читається. Тут автор мав до поборення немалі труднощі через те, що українські звуки не все зовсім сходяться з англійськими. Деякі з них можна навіть заквестіонувати, наприклад, чи наше „и" вимовляється так, як „е" в англійськім слові "met". Для пояснення вимови українського „х" автор зручно вжив вимови "ch" в шкотськім слові "loch".

Кожне українське слово має поданий наголос, що є конечною потребою при змінности українського наголосу. Це завдало авторови певно немало труду. Деякі наголоси, подані в букварі, можна заквестіонувати: наприклад, автор дає в слові „півник" наголос на останній склад, тоді як словар Бориса Грінченка подає в ньому наголос на перший склад.

Закінчується книжка словничком українських слів, перекладених на англійську мову.

Не дивлячися на нечисленні помилки, книжка певно зробить свою роботу і багатством змісту й приманливим виглядом.

ПИСЬМЕННИКИ В УКРАЇНІ

Дня 30. червня мав у Києві доклад „про українську літературу в вітчизняній війні" академік Максим Рильський, а в дискусії над докладом, як подають за совєтськими джерелами У. Щ. Вісті, брало участь „сорок письменників", між ними такі: Сергій Борзенко, Павло Тичина, Андрій Малишко, Іван Ле, Володимир Сосюра, Семен Скляренко, Микола Бажан, Олександер Корнійчук, Іцик Ферер. Теж згадується, що українське державне видавництво випустило збірник „Пісні та хори про Вітчизняну війну". Збірник упорядкував О. Петровський за редакцією П. Козицького. В збірнику, сторін 242, поміщені твори таких українських композиторів: Л. Ревуцького, П. Козицького, К. Данькевича, І. Белзи, Б. Лятошинського, М. Вериківського, О. Чишка, А. Штогаренка. Пісні написані на слова поетів: М. Рильського, П. Тичини, В. Сосюри, А. Турчинської. В збірнику поміщені партизанські, героїчні, ліричні і жартівливі пісні.

УКРАЇНКА-КАПЕЛЬМАЙСТЕР

Це Надія Зварич з Веґривил, Канада, давніша учителька в Альберті. Є вона капельмайстром дівочої військової банди, яку сама зорганізувала і обїхала з нею уже кілька разів цілу Канаду від моря до моря.

